

InDret

Accidents de circulació més barats per al causant i més cars per a la víctima

Modificació dels barems per la Llei 34/2003

Álvaro Luna Yerga
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Sonia Ramos González
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Working Paper núm.: 188
Barcelona, gener de 2004
www.indret.com

Sumari

1. Principals aspectes de la modificació
 - 1.1. Reducció del nombre de seqüeles i de puntuacions
 - 1.2. Regles de caràcter general
 - 1.3. Lesions concurrents
 - 1.4. Perjudici estètic
2. Anàlisi comparativa d'un cas hipotètic

L'article tercer de la [Llei 34/2003, de 4 de novembre, de modificació i d'adaptació a la normativa comunitària de la legislació d'assegurances privades](#), ha modificat el Decret 632/1968, de 21 de març, que aprova el text refós de la [Llei 122/1962, de 24 de desembre, sobre Responsabilitat Civil i Assegurança en la Circulació de Vehicles a Motor](#) i, en particular, la Taula VI "Clasificaciones y Valoración de Secuelas" del seu Annex, que estableix un "Sistema para la valoración de los daños y perjuicios causados a las personas en accidentes de circulación", introduït per la [Disposició Addicional 8a de la Llei 30/1995, de 8 de novembre, d'Ordenació i Supervisió de les Assegurances Privades](#).

1. Principals aspectes de la modificació

1.1. Reducció del nombre de seqüeles i de puntuacions

La primera novetat de la modificació consisteix en la reducció del nombre de seqüeles descrites a la Taula VI, que passen de 621 a 479. L'única justificació que es fa d'aquesta important reforma que es conté a l'Exposició de motius és que la modificació ve aconsellada per «la experiència acumulada desde su entrada en vigor»:

«La tercera [modificació] tiene por objeto la tabla VI del sistema para la valoración de los daños y perjuicios causados a las personas en accidentes de circulación, que figura como anexo a la Ley sobre Responsabilidad Civil y Seguro en la Circulación de Vehículos a Motor, respecto de la que la experiencia acumulada desde su entrada en vigor aconseja introducir ciertas modificaciones».

Contra aquesta modificació, el Grup Parlamentari Socialista al Congrés dels Diputats presentà una esmena a la totalitat (BOCG, núm. 159-8, p. 48) i, per la seva banda, el Grup Parlamentari Socialista al Senat presentà una proposta de veto (BOCG, núm. 154 (d), p. 51).

La modificació no té en compte la crítica que des de la doctrina dominant es feia a la Taula VI, que la considerava excessivament restrictiva, perquè no contemplava gaires processos patològics que, amb caràcter de seqüela, es deriven habitualment dels accidents de circulació, i defensava la necessitat que la Taula VI es constituís en un vertader *vademecum*. No obstant això, la nova redacció elimina repeticions i incoherències de l'anterior regulació, perquè en ocasions una mateixa seqüela es valorava més d'una vegada i amb puntuacions diferents. Amb tot, l'abast de la reducció de seqüeles podria haver-se mitigat si, com demanava la doctrina, s'haguessin establert criteris d'homologació per a aquelles seqüeles no incloses a la Taula VI però que podrien assimilar-se a les ja contemplades.

En segon lloc, la llei redueix notablement les puntuacions assignades a les seqüeles. En efecte, de les 479 seqüeles que preveu la nova taula, 142 obtenen una puntuació menor, mentre que en només 37 d'elles la variació és a l'alça. En el Projecte de Llei, aprovat el 17 de juny de 2003 (BOCG, núm. 159-1, p. 1), aquesta reducció era encara major i afectava 199 seqüeles. El retall d'indemnitzacions coincideix amb l'augment de la sinistralitat a la carretera respecte del 2002,

any que tanca la tendència descendent del nombre d'accidents. Des del Ministeri d'Economia, d'on partí la iniciativa legislativa, s'havia defensat aquesta reducció amb base en què les seqüeles afectades tenien un tractament més favorable a la medicina actual. Tanmateix, aquest argument no explica per què finalment 57 de les 199 seqüeles que s'havien valorat a la baixa en el Projecte, la majoria d'elles de forma molt significativa, reben amb la nova redacció la mateixa puntuació que tenien assignada abans del canvi legislatiu.

La reducció de puntuacions i, per consegüent, d'indemnitzacions, afecta majoritàriament, les lesions menys greus, i ho fa de forma molt significativa per a algunes d'elles (per exemple, pèrdua de substància òssia que no requereix craneoplàstia: abans, 10-15 punts; ara, 1-5 punts; trastorn neuròtic per estrès post-traumàtic: abans, 5-15 punts; ara, 1-3 punts). L'augment de puntuacions només té lloc, amb caràcter general, per a les lesions més greus (per exemple, paraparèsia greu de membres superiors: abans, 40-55 punts; ara, 60-65 punts).

Per a un bon nombre de seqüeles s'ha eliminat l'interval de puntuacions i ara s'estableix una puntuació única, que normalment es correspon amb la puntuació màxima atorgada per la Llei 30/1995 (per exemple, ablació d'un globus ocular amb possibilitat o sense de pròtesi: abans, 25-30 i 35-40 punts, respectivament; ara, 30 punts; tetraplègia per sobre de C4: abans, 95-100 punts; ara, 100 punts). Una modificació en aquest sentit mereix una valoració positiva, en tant que redueix la discrecionalitat de perits i, eventualment, l'arbitri de Jutges i Magistrats, en l'assignació de puntuacions per seqüeles.

1.2. Regles de caràcter general

El legislador ha afegit a l'inici de la Taula VI tres regles de caràcter general amb l'objecte de guiar la seva aplicació:

«1. La puntuación otorgada a cada secuela, según criterio clínico y dentro del margen permitido, tendrá en cuenta su intensidad y gravedad desde el punto de vista físico o biológico-funcional, sin tomar en consideración la edad, sexo o profesión.

2. Una secuela debe ser valorada una sola vez, aunque su sintomatología se encuentre descrita en varios apartados de la tabla, sin perjuicio de lo establecido respecto del perjuicio estético. No se valorarán las secuelas que estén incluidas y/o se deriven de otra, aunque estén descritas de forma independiente.

3. Las denominadas secuelas temporales, es decir, aquellas que están llamadas a curarse a corto o medio plazo, no tienen la consideración de lesión permanente, pero se han de valorar de acuerdo con las reglas del apartado a) de la tabla V, computando, en su caso, su efecto impeditivo o no y con base en el cálculo razonable de su duración, después de haberse alcanzado la estabilización lesional».

En la primera regla, el legislador rebutja expressament que en la valoració de la seqüela es tinguin en compte l'edat, el sexe o la professió de la víctima. Així, la puntuació atorgada haurà de

reflexar la intensitat i gravetat de la lesió des del punt de vista físic o biològic-funcional, i res més. La regla té sentit per a l'edat i la professió, perquè ambdós factors estan previstos en altres apartats de l'Annex LRCS, evitant així indemnitzar la víctima dues vegades per un mateix concepte. Així, l'edat determina la valoració econòmica dels punts per seqüela a la Taula III; per la seva banda, la incidència de la seqüela en les activitats professionals de la víctima és té en compte en valorar el perjudici econòmic i els diferents graus d'incapacitat que la poden afectar, conceptes recollits a la Taula IV com a factors de correcció. És més discutible que pugui negar-se la incidència del sexe en la valoració de les seqüeles prescindint de la seva influència efectiva en determinats supòsits, perquè en cas de tenir-se en compte no es produiria una doble indemnització pel mateix concepte, ja que ni la Taula III – indemnització bàsica – ni la IV – factors de correcció – ho contemplen.

Les restants regles són prescindibles: la segona regla respon al propòsit que la víctima no obtingui una doble indemnització pel mateix concepte; la tercera, per la seva banda, es limita a definir el concepte de seqüela temporal.

1.3. Lesions concurrents

La Llei 34/2003 afegeix un límit al càlcul de la indemnització bàsica quan la víctima presenta diferents lesions derivades del mateix accident.

Per al càlcul de la indemnització per lesions concurrents, l'apartat 2on.b) de l'Annex disposa que haurà d'atorgar-se una puntuació conjunta que s'obté d'aplicar la següent fórmula:

$$\frac{(100-M) \times m}{100} + M$$

On M equival a la puntuació de major valor i m, a la de menor. Si les lesions concurrents fossin més de dues, es continuaria aplicant la fórmula per a incorporar la puntuació de cada nova lesió, i en aquest cas el terme M es correspondria amb el valor del resultat de la primera operació realitzada.

Suposem un exemple en què d'un accident de circulació derivin les següents seqüeles:

- Paraparèsia de membres inferiors lleu: 40 punt
- Material de osteosíntesi en columna vertebral: 15 punts
- Àlgia postraumàtica sense compromís radicular: 5 punts

D'acord amb la fórmula anterior, la puntuació per seqüeles concurrents es calcularia de la següent manera:

$$\frac{(100-40) \times 5}{100} + 40 = 43 \text{ punts}$$

$$\frac{(100-43) \times 15}{100} + 43 = 51,55 \text{ punts}$$

La puntuació conjunta per a les tres lesions concurrents és, per tant, de 52 punts.

Abans de la modificació, la puntuació resultant de l'aplicació d'aquesta fórmula no podia superar en cap cas els 100 punts. La nova limitació afegeix a l'anterior que la puntuació d'una o de diverses seqüeles corresponents a les articulacions, membres, aparells o sistemes, contemplades en els capítols 4 (extremitat superior i cintura escapular) i 5 (extremitat inferior i maluc), mai no podrà superar aquella que correspongui per la pèrdua total, anatòmica i/o funcional d'aquestes.

Amb aquesta regla, el legislador segueix la línia traçada per Jutges i Magistrats, que majoritàriament optaven per limitar les puntuacions d'aquesta forma, excepte en casos molt especials en què existís un dany moral molt important, contràriament a allò que s'ha afirmat per la doctrina, partidària d'atorgar la puntuació real obtinguda d'aplicar la fórmula per a lesions concurrents.

Més enllà d'una defectuosa tècnica legislativa, cal preguntar-se per què la regla es restringeix a dos dels nou capítols de la Taula VI.

1.4. Perjudici estètic

El capítol especial sobre perjudici estètic ha patit les modificacions més importants, que comprenen el sistema de puntuació i les regles d'utilització. Si alguna seqüela expressa bé el retall notable de les indemnitzacions per lesions permanents és la del perjudici estètic. Abans de la modificació, la puntuació màxima que es podia atorgar a aquesta seqüela havia de situar-se en l'interval de 20 a 100 punts, mentre que ara no pot excedir els 50 punts, que es correspon amb el percentatge de 100% d'afectació i s'atribueix a les lesions equiparables a les grans cremades, les grans pèrdues de substància i les grans alteracions de la morfologia facial o corporal (regles quarta i setena). La nova descripció del perjudici estètic supera la crítica doctrinal majoritària al sistema anterior, que considerava que l'amplitud excessiva d'aquest interval comportava, a la pràctica, la fixació arbitrària de la puntuació.

D'altra banda, el legislador ha augmentat les regles d'utilització del capítol especial relatiu al perjudici estètic, explicitant, d'un costat, criteris intrínsecs al propi funcionament del sistema, i modificant, de l'altre, els ja previstos. Entre els primers, destaca la definició de perjudici estètic, que «consiste en cualquier modificación peyorativa que afecta a la imagen de la persona; constituye una dimensión diversa del perjuicio fisiológico que le sirve de sustrato; refiere tanto a su expresión estática como dinámica» (regla primera). Així mateix, la regla segona consagra el caràcter autònom del perjudici estètic enfront del perjudici fisiològic, que defineix com la impossibilitat d'incorporar a la puntuació per la seqüela fisiològica la ponderació de la seva repercussió antiestètica. Finalment, la regla sisena identifica el moment de valoració del perjudici estètic amb el de la completa sanitat del lesionat.

Entre les segones, destaquen les que modifiquen el sistema de càlcul de la indemnització per perjudici estètic i els criteris per a la seva valoració. Així, la fórmula de la suma de puntuacions per lesions funcionals i estètiques prevista anteriorment s'ha substituït per la de la suma d'indemnitzacions resultants de valorar separatament les respectives puntuacions. La coherència

del sistema exigeix entendre derogat l'incís de l'apartat 2on b) de l'Annex, on s'establia el càlcul del perjudici estètic conforme a la fórmula de suma de puntuacions.

La doctrina (per tots, Mariano MEDIANA CRESPO, *La valoración civil del daño corporal. Bases para un tratado. Análisis jurídico del sistema en la Ley 30/1995. Doctrina y jurisprudencia*, Tomo VI, Madrid, Dykinson, 2001) havia posat de manifest els dos problemes a què conduïa la fórmula de la suma de puntuacions:

- a) En primer lloc, en aquells casos en què la suma de puntuacions superava els 100 punts, el punt es valorava conforme a la quantitat establerta per a la màxima puntuació possible de la Taula III, això és, 100 punts, de forma que l'excés resultava infravalorat.
- b) En segon lloc, el dany funcional i l'estètic obtenen una indemnització bàsica molt superior a aquella que resultaria de valorar-los per separat.

Després d'aquesta modificació, la víctima perd sempre, perquè la quantitat resultant de sumar indemnitzacions sempre serà inferior a aquella que resultaria de la suma de puntuacions, atès el caràcter progressiu i creixent de la Taula III. A més a més, ara resulta més difícil superar els 90 punts per seqüeles, que donen dret a l'aplicació del factor de correcció per danys morals complementaris i a l'obtenció de fins a 73.325 € per aquest concepte.

En darrer lloc, el sexe, l'edat i la professió no tenen cabuda en el sistema actual com a criteris de valoració del perjudici estètic (regles vuitena i novena). Com ja hem vist, té sentit prescindir de la incidència de l'edat i de la professió, en tant que ambdós factors es tenen en compte en altres apartats del sistema. Més problemàtica és però la decisió del legislador d'excloure el sexe com a criteri distintiu de les víctimes: la llei no distingeix on la societat sí ho fa.

2. Anàlisi comparativa d'un cas hipotètic

A les taules que es contenen a continuació s'inclou el desglossament dels conceptes indemnitzatoris que resultarien d'aplicar els barems legals abans i després de la modificació, conforme a les quanties previstes per a l'any 2003 ([Resolució de 20 de gener de 2003, de la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions](#)), al cas hipotètic en què una advocada de 35 anys d'edat, amb uns ingressos anuals, després d'impostos, de 30.000 €, hagués patit la pèrdua d'un ull en supòsits de culpa exclusiva del causant.

Abans de la modificació (Llei 30/1995)

Advocada de 35 anys d'edat, amb uns ingressos nets anuals, després d'impostos, de 30.000 €	
Conceptes	Quanties (euros)
Lesions permanents	
Indemnització bàsica	
✗ Lesió funcional i estètica (total punts x euros/punt) 40 + 15 punts x 1.665,78 euros/punt	91.617,90
Factors de correcció	
✗ Perjudici econòmic (+ 25%)	22.904,47
✗ Incapacitat permanent parcial (fins a 14.665,05 euros)	3.666,26
Incapacitat temporal	
Indemnització bàsica (núm. de dies x euros/dia)	
✗ Estada hospitalària 5 x 54,95 euros/dia	274,75
✗ Sense estada hospitalària 25 dies x 44,65 euros/dia	1.116, 25
TOTAL	119.579,63

Llei 34/2003

Advocada de 35 anys d'edat, amb uns ingressos nets anuals, després d'impostos, de 30.000 €	
Conceptes	Quanties (euros)
Lesions permanents	
Indemnització bàsica	
✗ Lesió funcional (total punts x euros/punt) 30 punts x 1.189,53 euros/punt	35.689,90
✗ Perjudici estètic (total punts x euros/punt) 15 punts x 845,24 euros/punt	12.678,60
Factors de correcció	
✗ Perjudici econòmic (+ 25%)	12.092,12
✗ Incapacitat permanent parcial (fins a 14.665,05 euros)	3.666,26
Incapacitat temporal	
Indemnització bàsica (núm. de dies x euros/dia)	
✗ Estada hospitalària 5 x 54,95 euros/dia	274,75
✗ Sense estada hospitalària 25 dies x 44,65 euros/dia	1.116, 25
TOTAL	65.517,88

Finalment, cal recordar que conforme a la doctrina del Tribunal Suprem, que configura les indemnitzacions per danys i perjudicis com a deutes de valor (STS, 1a, 15.4.1991, Ar. 2691), la quantificació dels danys produïts en accidents de circulació ha de tenir en compte el moment del pagament o rescabament, això és, les quanties de la LRCS vigents en l'esmentat moment. Ara bé, cal plantejar-se si la nova redacció de la Taula VI és aplicable als accidents produïts amb anterioritat a la seva entrada en vigor, la qual cosa podria suposar la seva aplicació retroactiva, exclosa de principi per l'art. 2.3 CC. No obstant això, la Sala Civil del Tribunal Suprem, en sentència de 21.11.1998 (Ar. 8751), afirmà la possibilitat d'aplicar els barems de la LRCS, segons la redacció donada per la Llei 30/1995, a un accident de circulació succeït el 1989 i rebutjà que això suposés la seva aplicació retroactiva. Conforme a aquest criteri, seria igualment possible aplicar l'actual sistema de barems a un accident de circulació succeït abans de la seva entrada en vigor. El retall notable que han patit les indemnitzacions preludia una controvèrsia important al voltant de l'aplicació temporal del nou sistema.